

Nečloveški sistemi

Med bolj ali manj pomembnimi dogodki, ki vsak dan najdejo svojo odmevnost po raznih časnikarskih agencijah, se je v zadnjih dneh pojavil ne morda nov, vsekakor pa izredno pretresljiv glas ruskih intelektualcev, ki se zavzemajo v svoji domovini za svobodo misli in za svobodo izražanja. In to je problem, ki ga ne smemo utesnjevati v meje Sovjetske zveze in pod okrilje sovjetske stvarnosti. Kot ljudje in ne kot sovjetski državljani imajo Solženicin, Saharov, Almalrik in drugi misleci vsekakor pravico, da opozarjajo na svojo težko situacijo ves svet in tudi ves svet kličejo k odgovorni in prizadej solidarnosti z njimi.

Ce to upoštevamo, lažje razumemo Solženicinov predlog podelitve Nobelove nagrade za mir atomskemu znanstveniku Saharovu, ki že dolga leta bije težak, neizprosni, neusmiljeni in neenaki boj s sovjetskimi oblastmi, ki sistematično preprečujejo z vsemi, tudi z najbolj ponižujočimi in nevrednimi sredstvi kakršen koli drugačen ali svoboden glas sovjetske »inteligencije«. Preko Nobelove nagrade je prav, da se ves svoboden svet zavzame za osnovne vrednote človekovega dostojanstva, kjerkoli so te ogrožene ali celo zaničevane.

Zato tudi lažje razumemo Saharovo prošnjo, naj bi se vodilni svetovni državniki in druge osebnosti zavzele za ta njihov boj z neusmiljenimi zakoni sovjetskega državnega aparata. Saj ni to upor državljanov do določene državne stvarnosti, tu gre že za osnovne človečanske pravice, ki so last vsega človeštva v vseh časih. Toliko manj pa lahko razumemo obtožbe sovjetskih oblasti, da omenjeni intelektualci vabijo tuje sile k vmešavanju v sovjetsko notranjo stvarnost. Tak ugovor je nedopustno farizejstvo in nesramna dvoličnost prav tistih političnih osebosti, ki v znamenju svobode sicer upravičeno pozivajo svet na budnost in upor proti fašizmu, kjerkoli naj bi se skušal uveljaviti, ali pa na omejevanje razpletanja ameriškega velekapitala in vsega kar je z njim povezano. Če je pravilna in potrebna mednarodna solidarnost v tem primeru, mora isti princip veljati tudi obratno, ko gre za povsem razumljivo osnovno zahtevo človekovega dostojanstva po osebni svobodi.

Sovjetski uradni marksizem pa v svojem razlaganju vloge posameznika v celotni družbeni stvarnosti prav to individualnost odklanja in pomen človeka, državljanu utesnjuje v državni mehanizem. Zato se poslužuje vseh tudi nedopustnih sredstev, ki so zatiranje

i. t.

(Dalje na 5. strani)

TEDEN DNI PO DRŽAVNEM UDARU V ČILU

Vojaška junta nima popolne oblasti

Čeprav ni mogoče natančno vedeti, kakšen je položaj v Čilu, potem ko je poteklo deset dni od vojaškega udara, se kljub temu lahko trdi, da vojaška junta še nima popolne oblasti, kajti sama priznava, da obstajajo žarišča odpora, poleg tega so izredno pomembni njeni pogosti pozivi, naj se odporniki predajo, ker jih bodo v nasprotnem primeru pobili. Opazovalci menijo, da bo v Čilu po vsej verjetnosti nastala dolgotrajna državljanska vojna, katere izida za zdaj sploh ni mogoče predvidevati. Čilska vojska je izvedla državni udar, zasedla ključne položaje v najvažnejših čilskih mestih, pozaprla ali pobila kopico vidnih predstavnikov dosedanje Allendejeve vladne koalicije, uvedla policijsko uro in sprejela vrsto zatiralnih ukrepov, a vsakomur mora biti jasno, da vse to ni dovolj za prevzem popolne oblasti v državi in za njeno konsolidacijo. Težko si je namreč predstavljati, da bo 30 tisoč mož, kolikor jih skupno šteje čilska vojska, moglo dolgo obvladati položaj v državi, ki se lahko ponaša s 150-letno parlamentarno demokracijo, z zelo razvejanim sistemom političnih strank, med katerimi so bile zlasti leve sile zelo močne in dobro organizirane, čeprav med seboj tudi hudo sprte. O prevzemu popolne oblasti in njene konsolidacije bo zato mogoče v Čilu govoriti šele v primeru, če se bo čilskim generalom posrečilo vzpostaviti takšen ali drugačen stik s kakšnimi političnimi elementi in s tem posredno z delom prebivalstva.

Kako se bodo dogodki v Čilu dejansko razvijali, pa je danes, kot smo že dejali, vsekakor težko predvidevati. Zato se nam zdi bolj zanimivo obravnavati vzroke, ki so priveli do današnjega tragičnega stanja v tej 10-milijonski državi Latinske Amerike. Izhodišče za razumevanje današnjih dogodkov predstavljajo predsedniške volitve z dne 4. septembra 1970, ko je kandidat levih strank, združenih okrog liste Unidad Popular (Ljudska enotnost), Salvador Allende prejel 36,3 odstotka glasov, medtem ko je kandidat desnice Alessandri dobil 34,8 odstotka glasov, demokristjanski kandidat Tomič pa 27,8 odstotka. Za dokončno Allendejevo izvolitev je zato moral sklepati čilski parlament, ki se je sestel 24. oktobra 1970 in s 153 glasovi od skupnih 200 izvolil Salvadorja Allendeja za predsednika Čila. Tu so bili odločilni glasovi demokristjanskih poslancev, ki so podprli socialističnega kandidata namesto kandidata reakcionarne desnice. Ob svoji izvolitvi je Allende izjavil, da bo Čile dokazal, da je mogoče zgraditi socializem po demokratični poti, ob polnem spoštovanju vseh svoboščin ki jih jamči ustava.

Nimamo natančnih podatkov, kako so se v 33 mesecih Allendejevega vladanja razvijali odnosi med njegovo koalicijo in čilsko Krščansko demokracijo, vendar je jasno, da je ta stranka, ki je skupno s konservativno Narodno stranko razpolagala z večino tako v poslanski zbornici kot v senatu, kmalu po izvolitvi novega predsednika začela voditi neizprosno opozicijo, tako da so bile spremembe v sestavi vlade takorekoč na dnevnem redu. Višek svoje akcije je opozicija dosegla, ko je Allendejeva vlada po nacionalizaciji rudnikov bakra, ki jih je izkoriščal severno-ameriški kapital, hotela uvesti nadzorstvo tudi nad 34 tisoč malimi in srednjimi industrijskimi podjetji, od katerih je odvisnih 60 odstotkov celotne industrijske proizvodnje v Čilu. Tedaj je opozicija odobrila spremembo ustave, ki določa, da je za nacionalizacijo čilske industrije pristojen parlament in ne vlada.

Opozicija se seveda ni zadovoljevala s svojim delovanjem v parlamentu, temveč je začela podpihovati proti vladi najrazličnejša združenja, in sicer zdravnikov, lekarnarjev, inženirjev, pilotov itd., ki so začeli stavkati in povzročali velike težave celotnemu gospodarstvu. Krono vseh stavk je predstavljalo stavkovno gibanje zasebnih avtoprevoznikov, ki je popolnoma ohromilo čilsko distribucijsko mrežo, zaradi česar so v mnogih mestih začela primanjkovati živila. Omeniti je treba dalje teroristično dejavnost desničarske organizacije »Domovina in svoboda«, ki je dejansko bila udarna sila čilske skrajne desnice.

Neki italijanski tednik, o katerem ni mogoče trditi, da simpatizira z levico, v svoji zadnji številki precej natančno opisuje prizadevanja Nixonove ameriške uprave za zrušenje Allendejeve vlade. Omenjeni tednik trdi, da so padec predsednika Allendeja in propad čilskega gospodarstva povzročili predvsem restriktivni ukrepi Richarda Nixona, ki je odpovedal gospodarsko pomoč (več deset milijonov dolarjev letno) in Izvoznouvozniki banki prepovedal podeljevanje posojil, dokler se Čile ne bo obvezal, da bo izplačal 700 milijonov dolarjev odškodnine ameriškim družbam za nacionalizirane rudnike bakra. Pri pripravi na državni udar je po pisanju omenjenega tednika tako ali drugače sodelovala tudi ameriška obveščevalna služba CIA, saj je med drugim znano, da je Nixon vedel za državni udar 48 ur pred njegovim začetkom in ni ničesar naredil, da se prepreči, češ da se ni hotel »vmešavati v čilske notranje zadeve«. O vseh teh zadevah

(nadaljevanje na 2. strani)

RADIO TRST A

♦ NEDELJA, 23. septembra 1943, ob: 8.00 Koledar. 9.00 Sv. maša. 9.45 Borodin: Godalni kvartet št. 2 v d. duru. 10.15 Poslušali boste. 11.15 Mladinski oder: »Lepi janičar«. Napisal Rado Murnik, dramaturgizirala Mara Kalan. Zadnji del. 12.00 Nabožna glasba. 12.15 Vera in naš čas. 12.30 Nepozabne melodije. 13.13-15.45 Glasba po željah. 15.45 »Očetova tajnost«. Dramatizirana zgodba. RO. Režija: Jože Peterlin. 16.50 Glasbeni cocktail. 17.00 Šport in glasba. 18.00 Glasba na temo. 18.45 Jazz. 19.30 Zgodovina italijanske popevke. 20.00 Šport. 20.30 Sedem dni v svetu. 20.45 Pratika, prazniki in obletnice, slovenske viže in popevke. 22.00 Nedelja v športu. 22.10 Sodobna glasba. 22.20 Zazavna glasba.

♦ PONEDELJEK, 24. septembra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 7.30 Jutranja glasba. 11.35 Opoldne z vami, zanimivosti in glasba za poslušavce. 13.30 Glasba po željah. 14.30 Pregled slovenskega tiska v Italiji. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.30 Von Karajan podaja Beethovna in Brahmsa. 19.15 Odvetnik za vsakogar. 19.25 Jazz. 20.00 Športna tribuna. 20.35 Slovenski razgledi: Naša dežela v delih Simona Rutarja - Pianist Marijan Lipovšek, Ivo Ček; 8 baletnih skladbic - »Nova pot desetega brata«, pesmi in ertice Ivana Roba - Slovenski ansambli in zbori. 22.15 Zabavna glasba.

♦ TOREK, 25. septembra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Pratika, prazniki in obletnice, slovenske viže in popevke. 12.50 Allegro andante. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.30 Komorni koncert. Rossini: 4 skladbe in zbirke »Greh moje starosti«. 18.50 Formula 2: trobenta in orkester. 19.05 Odmevi kmečkih puntov v slovenskem pripovedništvu in pesništvu. (Martin Jevnikar). 19.20 Za najmlajše: S pravljico okrog sveta »Kimanujezejev sin«. Napisal Dušan Pertot. 20.00 port. 20.35 Puccini: Turandot, opera. V odmoru (21.10) »Pogled za kulise«. 22.35 Zabavna glasba.

♦ SREDA, 26. septembra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Opoldne z vami. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.30 Elena Cardas ob spremljavi kitarista Aleša Andryszaka poje pesmi Brassensa, Solovjeva-Sedoja, Lanjeana, Brela, Bonfaja in Giovannija B. Martinija. 18.50 Mojstri swinga. 19.10 Higiena in zdravje. 19.20 Zbori in folklor. 20.00 Šport. 23.35 Simfonični koncert. Vodi Okko Kamu. V odmoru (21.25) Za vašo knjižno polico. 22.10 Zabavna glasba.

♦ ČETRTEK, 27. septembra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Slovenski razgledi. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.30 V ljudskem tonu. 19.10 Govorimo o ekologiji. (Tone Penko). 19.25 Za najmlajše. 20.00 Šport. 20.35 »Komisar Pollin ima dober nos«. Radijska drama, napisal Franc Jeza. RO. Režija: Jože Peterlin. 22.05 Zabavna glasba.

♦ PETEK, 28. septembra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Opoldne z vami. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.30 Luigi Dallapiccola: Tri pesnitve za sopran in komorni orkester. Sopranistka Dorothy Dorow. 18.55 Glasbeni feljtoni. 19.10 Na počitnice. 19.20 Zbori in folklor. 20.00 Šport. 20.35 Delo in gospodarstvo. 20.50 Vokalno instrumentalni koncert. 21.50 V plesnem koraku. 22.05 Zabavna glasba.

♦ SOBOTA, 29. septembra, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Poslušajmo spet. 13.30-15.45 Glasba po željah. 15.45 Avtoradio. 17.00 Za mlade poslušavce. 8.30 Koncertisti naše dežele. Sopranistka Ljuba Berce-Košuta, pianist Gabrijel Pisani: samospevi Ivana Grbca. 18.50 Orkester proti orkestru. 19.10 Aleš Lokar: Tržačan v Ameriki. 19.20 Revija zborovskega petja. 20.00 Šport. 20.35 Teden v Italiji. 20.50 »Kneginja Darinka«. Radijska igra, napisala Lelja Rehar. RO. Režija: Jože Peterlin. 21.30 Vaše popevke. 22.30 Zabavna glasba.

Izdajatelj: Engelbert Besednjak nasl. ♦ Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 ♦ Odgovorni urednik: Drago Legiša ♦ Tiska tiskarna Graphart Trst - ulica Rossetti 14 - tel. 77-21-51

Levosredinska vlada je okrepila liro

Rumorjevi levosredinski vladi se je v prvih petdesetih dneh njene akcije proti inflaciji posrečilo v glavnem zaustaviti naraščanje draginje, čeprav samo z zaporo nad cenami. Tako so si lahko ljudje s skromnejšimi dohodki vsaj malo oddahnili, čeprav se boje, kaj bo potem, ko bo napovedanih 100 dni zapore pri koncu in bodo začele cene

spet rasti. Vsekakor je bila vlada doslej še precej uspešna pri zdravljenju najakutnejših zadev italijanskega gospodarstva, čeprav se mora dolgoročnih problemov in reform šele lotiti.

Priznati ji je tudi treba, da je ponovno okrepila vrednost lire, ki je pod prejšnjo vlado naglo drsela navzdol. Nasprotni šilingu je zdrknila na tečaj 36 in še več za en šiling, a zadnje tedne se je popravila na 32 lir za šiling. Ovrednotenje lire se pozna zdaj tudi nasprotni (novemu) dinarju. V bankah v Trstu ga plačujejo v glavnem spet po 38 lir. V trgovinah ga zaračunajo boljše.

Vojaška junta

(Nadaljevanje s 1. strani)

vodi zdaj preiskavo komisija ameriškega senata.

Po vsem tem, kar smo navedli, izhaja, da je Salvador Allende hotel v Čilu zgraditi socializem po demokratični poti, kar pa se je tudi tu kot drugod po svetu izkazalo za neizvedljivo brez uporabe takšne ali drugačne oblike prisile. Mislimo, da je v zvezi z dogodki v Čilu pravilno ugotovil New York Times, ko je takole napisal: »Konec demokracije v Čilu je velika tragedija. Aleksander Dubček, voditelj praške pomladi, je leta 1968 skušal dati socializmu človeško lice, Salvador Allende pa je skušal počlovečiti kapitalizem. Oba sta propadla.«

Jugoslovanski sindikati, posebno njihov predsednik Marijan Rožič, so na sestanku s predstavniki vlade, med katerimi je bil tudi podpredsednik Sirotkovič, ki je odgovoren za gospodarstvo, očitali zvezni vladi neučinkovitost v prizadevanju po gospodarski stabilizaciji. Po njihovem »si delavci zategujejo pas, posamezniki pa zapravljajo tisto, kar delavci pridelajo.« Sirotkovič pa je izjavil, da nosijo krivdo za to bolj ali manj vsi in ne samo vlada.

Mihec in Jakec se menita od generalov in od vojaških vlad

— Poslušaj Mihec, kaj se ti zdijo tebi sudatje potrebni?

— Ne znam, ke bi reku. U teoriji be lahko bli tudi potrebni, ma če gledamo prakso, be reku bol ne, ku ja.

— Jest be reku, de generalam so na vsak način potrebni. Zatu ke če ne be blo soudatov, be generali ne jemali komi komandirat. Jn generali brez soudatov so neč. Jn kadar slabo kaže, so pej glih generali tisti, ke jo ta prvi pobrišejo jn se oblečejo u civil.

— Eh, sej smo vidli u ta zadnji vojski. Kej češ, generali pridejo ven sez vojnih akademij. Jn na tiste akademije se pej vpišejo samo taki, ke niso za nobeno drugo delo. Ma kader pridejo ven jn postanejo majorji, polkovniki jn generali, pole jemajo svoje posebne, be reku, sindikalne interese. Glih taku, koker jema, postaumo reč, an dohtar interes, de so ledje bolani; an šuštar, de jemajo ledje raztrgane šulne; glih taku jemajo generali interes, de je vojska al vsaj, de je nevarnost, de bo. Ke taku ledje jn vlade verjeto, de je vojaščina potrebna jn de je zatu treba ravnat tudi generale.

— Ma se zgodi dostikrat, de glih tisto, za kar jeh jemamo, tu je, de branejo domo vino, de glih tistga pej ne nardijo. Se hodejo vojskavat povsod po sveti jn nadlegavat ledi, ke jem neč nečejo; ma kader be mogli res kej brant, takrat se pej poskrijejo. Jn taku je vržen proč dnar od tolkeh let. Sej smo vidli tudi u ta zadnji vojski.

— Sej, sej! Ma kader vojska konča, pej pridejo spet na dan, jn vsi mislejo, de so spet potrebni. Se posebno zastran tega, ke je res zmiram videt, koker de bo vojska zbruhnala zdej zdej. Jn pole ke vojske neče

od nikoder bet, je tem generalam namalo douhčas. Ke tudi samo strit salcirat jn pozdraulat se človek užtefa.

— Se misleš, kej be ratalo, če be ta višji, tisti tam pr Združenih narodeh taku zrihtali svet, de ne be blo več nevarnosti za vojsko? Soudatje jn tanki jn generali be bli brez potrebe. Tudi vojni akademij ne bi blo več. Kam be šli vsi tisti, ke be se drugače vpisali na tako akademijo? Be blo tolko brezposelnih več.

— Sej zatu pej soudatje jn generali morejo bet, Samo slabo je, če ni vojske, ke ti generali nimajo kej delat.

— Zatu se pej zmišlavajo vse sorte jn delajo državne udare jn golpe jn vse sorte. Jn tu še rajše ku vojsko, zatu ke neč ne reširajo. Zatu ke če je vojska, je treba jet pruti drugem soudatom, ke tudi jemajo puške jn tanke jn te lahko kej zadene. Če nardiš pej an golpe al državni udar, jemaš za opravit samo s civilistami jn te lahko zlahka zapodiš domov. Jn še se lahko skažeš ku strateg: ta kompanija nej zasede radio, una pošto, tolko tankov na štacjon jn je preci vse u redi. Za bet bol gvišen še postreliš nekej civilistov, druge pej deneš u pržon.

— Sej tu je sistem teh golpov. Narbol delajo tašne golpe u Južni Ameriki. Zatu ke niso jemeli nikoli vojske. Gli uni teden so an tašen golpe nardili u Čili. Jn so odstavili vlado, ke je pršla gor z volitvami, ne sez golpam. So vrgli dol legalno vlado. Ma, se zna, generali se ne sprašavajo dosti, al je vlada legalna al ne. Glavno je, de nardijo uani svoj golpe.

— Ma zdej po vsem sveti dosti protestirajo jn demonstrirajo jn tudi Združeni narodi...

— Bejši, bejši, vse vkep ne bo neč. Če ni blo nikoli pravice do zdej, je tudi ta bot ne bo.

Konferenca GATT in problemi svetovnega gospodarstva

Na Japonskem so zaključili tridnevno zasedanje držav GATT-a, to je podpisnic mednarodnega sporazuma o tarifah in trgovini. Odobrili so tako imenovano »tokijsko izjavo«, katero so prizadele države sestavile na pripravljalnih pogovorih v Ženevi. Izjava pomeni kompromis med tremi glavnimi gospodarskimi skupnostmi (Združene države, Evropska skupnost in Japonska) in državami v razvoju. Na zasedanju v Tokiu je namreč sodelovalo preko 90 držav, od tega 77 takih v razvoju. Navzočih je bilo tudi okrog 20 odposlancev držav nečlanic, med njimi socialističnih dežel, ter mednarodnih organizacij, ki so bile na konferenci kot opazovalke. Odsotni sta bili Sovjeska zveza in Kitajska.

Sklenili so, da bodo prihodnje dve leti nova svetovna trgovinska pogajanja, katera imenujejo »Nixonova runda«. To bo sedma serija pogajanj za zmanjšanje trgovinskih tarif po drugi svetovni vojni. V Kennedyjevi rundi so znižali tarife za 50 odstotkov in v Nixonovi rundi bi morali popolnoma preurediti pravila, ki tvorijo temelj svetovne trgovine. Istočasno kot trgovinska bodo pogajanja za reformo mednarodnega monetarnega sistema. Zaključki obeh zasedanj bodo steber novega svetovnega gospodarskega reda.

Ločena pogajanja o trgovini in monetarnem sistemu so kompromis, katerega je predlagala Japonska za zblizanje stališč Združenih držav in Francije. Japonci pravijo, naj bi bila trgovinska pogajanja v Ženevi pod pokroviteljstvom GATT-a, monetarna pogajanja pa v Nairobiu pod pokroviteljstvom Mednarodnega denarnega sklada.

Pred odobritvijo kompromisa so Združene države zagovarjale stališče, da je reforma monetarnega sistema samo posledica trgovinske reforme in da so zaradi tega pripravljene pričeti pogajanja za obnovitev konvertibilnosti dolarja za zlato šele po zaključku Nixonove runde. Po drugi strani so Francija in v nekoliko drugačni meri tudi ostale države Evropske gospodarske skupnosti zahtevale, da ameriška vlada sprejme točne obveznosti za konvertibilnost dolarja še pred pogajanjem za trgovinske koncesije. Evropska gospodarska skupnost je po koristi, katere je imel ameriški izvoz zaradi dveh razvrednotenj dolarja in njegovega nihanja v razmerju z evropskimi valutami, predlagala dodatek k 7. členu »tokijske izjave«. Dodatek povezuje liberalizacijo svetovne trgovine s primernimi perspektivami za trajno ureditev mednarodnega monetarnega sistema. Ameriška verzija pa je trdila, da učinkovit monetarni sistem potrebuje trgovinske spodbude za izboljšanje ameriške trgovinske bilance. Evropa odklanja odgovornost za ameriški primanjkljaj.

Tokijska izjava zagovarja razmah in liberalizacijo svetovne trgovine v korist izboljšanja življenjske ravni človeštva.

V zunanji trgovini naj bi odobrili dodatne ugodnosti državam v razvoju, da bi jim zagotovili večje rezerve tujih valut, kar bi privedlo do pravičnejše razdelitve bogastva v svetu. Odpraviti je treba netarifne pregrade ter druge omejitve v mednarodnih izmenjavah. Proučiti je treba večstranski zaščitni sistem, da se prepreči pretiran pretok blaga iz ene države v drugo. Liberalizirati je treba trgovino s kmetijskimi pridelki, glede katere je trenje med Združenimi državami in Evropsko gospodarsko skupnostjo. Glede zaščitnih klavzul se Japonska ne strinja z Združenimi državami in Evropsko gospodarsko skupnostjo, medtem ko podpira Ameriko proti Evropi v vprašanju znižanja tarif za industrijske izdelke.

Italijansko stališče na konferenci GATT-a je razložil minister za zunanjo trgovino Matteotti. Izjavil je, da so sedanje mednarodne trgovinske izmenjave v številnih pogledih zadovoljive. Vendar pa obstajajo tudi nekateri negativni dejavniki, ki lahko privedejo do protekcionizma, ki bi se utegnil vedno bolj širiti. Italija zagovarja znižanje tarif ter drugih pregrad pod pogojem, da bo zagotovljena bolj pravična konkurenca v korist boljšega izkoriščanja gospodarskih virov vseh in vsakogar.

Bistveno — je nadaljeval Matteotti — je postalo vprašanje nihanja menjalnih tečajev, ki lahko uničijo koristi in koncesije tarifnih pogajanj. Uporaba zaščitnih klavzul pa bo po Matteottijevih besedah vedno manj potrebna, čim bolj se bo širilo mednarodno gospodarsko sodelovanje. Pri zaščitnem sistemu je treba upoštevati potrebe držav v razvoju. Nekatere od teh pa imajo visoko konkurenčne izdelke in pridelke, ki so spodbuda za njihov razvoj.

Ameriški zakladni minister Shulz je imel tiskovno konferenco, na kateri je opomnil arabske države proti izsiljevanju s petrolejem. Napovedal je, da bodo Združene države mogočno razvile svoje notranje energetske vire. Država — je rekel minister — ki je znala ustvariti atomsko energijo v štirih letih takorekoč iz nič ter je postavila človeka na luno v osmih letih, bo sposobna tudi kriti svoje energetske potrebe.

Egidij Vršaj

—o—

KULTURNI KROŽEK DEVIN - ŠTIVAN

Šahovski odsek organizira šahovski dvoboj s TRŽASKO POŠTARSKO EKIPO v nedeljo, 23. t.m., ob 10. uri, v prostorih šahovskega mladinskega odseka v Šempolaju. Igrale bodo vse kategorije. Ob tej priložnosti vabimo vse na

PIKNIK

Ta bo istega dne, in sicer z naslednjim programom:

Ob 10. uri odhod izpred šempolajske šole mimo Zidaričeve pejce na Sv. Lenard. Skupino bo vodil Edvin. — Ob 13. uri začetek piknika v Plavem dolu (trata, ki leži na levi strani poti, ki pelje na mejni prehod Gorjansko!). Sledile bodo igre in nogometna tekma proti poštarjem. Jedača iz nahrbtnika. Za specialitete na žaru bo poskrbel Bruno I.; za dobro voljo pa Bruno II. s svojo harmoniko.

Pred odhodom izmenjava daril.

Informacije na tel. št. 209161 »Igo«!

NAŠE SOŽALJE

V torek je nenadoma umrla v bolnišnici pri Magdaleni gospa Antonija Šušteršič vd. Škerl, mati škofijskega vikarja msgrja Alojzija Škerla. Pokojnica, ki je čakala 88 let starosti, je doma tako nesrečno padla, da so jo morali peljati v bolnišnico, kjer je zaradi posledic padca umrla. Bila pa je še do zadnjih let zdrava in za vse pojave zanimajoča se žena. V življenju je marsikaj prenesla in je bila vzorna družinska mati.

Bog ji daj zaslužen plačilo in naj potolaži sina, hčer in sorodnike. Naše sožalje.

F.J. - 151

SMRT V POMLADI

»Že dolgo sem si želel, da bi lahko šel k partizanom. Pa me niso pustili.«

»Kdo te ni pustil?«

»Naša organizacija v Ljubljani. Rekli so, da sem potreben za druge naloge.«

»Kako pa si se znašel tu?«

»O tem ti bom pa kdaj drugič pripovedoval,« je rekel Tine. Ni se mu dalo začeti pripovedovati od kraja. Bil je vznemirjen in lotevala se ga je trudnost.

»Prav,« je rekel Žrd. »Sedi tjale pod grmovje k fantom. Če želiš še kaj vedeti, jih kar vprašaj! Vse drugo bo prišlo sproti.«

»Tudi kaj večerje?«

»Tudi,« je rekel Žrd. Po glasu se mu je poznalo, da se je nasmehnil. »Pri nas boš izgubil vso odvečno mast, veš, če jo še imaš. Neprestano gibanje, sveži zrak in zmerno jesti, ni boljšega za vitkost.«

»Tudi v Ljubljani se ne pitamo preveč. Ni s čim.«

»Tu imamo včasih dosti jesti, včasih pa nič. A se človek navadi. Kaj bi malo pajčevine v žlodcu.«

»Ali si tudi ti študent?«

»Bil. Štiri gimnazije. Potem se mi ni več ljubilo, da bi se ubadal z latinščino in s perifiksi, pa sem ostal doma na kmetiji. Zdaj sem tu.«

Tinetu je fant ugajal. Za njegovimi počasnimi dolginskimi gibi je bilo občutiti spetnost in energijo, pa tudi neko ugajenost.

Vsedel se je k temni skupini partizanov pod smrečjem. Nekateri so sedeli, drugi napol ležali, naslonjeni na komolce, in se tiho pogovarjali. Njihovih obrazov zaradi teme ni razločil, slišal je le tihe besede in tu pa tam je zažarela cigareta, ko je kdo potegnil iz nje, in za hip osvetlila kak neznan obraz, kot v kratkem prividu.

(dalje)

O razlašcanju v dolini Ospa

STALIŠČE SLOVENSKE SKUPNOSTI

Slovenska skupnost je v zvezi z razlašcanjem zemljišč v Osapski dolini izdelala dokument ki ga v celoti objavljamo:

Z zakonom št. 429 z dne 22.3.1968, ki ga je izglasoval parlament v Rimu, so razširili področje E.P.I.T. (zdaj E.Z.I.T.) do Boljuna in Doline (za «Grandi Motori»), kakor tudi na zdaj razlaščena zemljišča pri Orehu v osapski dolini.

Proti temu širjenju se je Slovenska skupnost odločno borila, saj je povzročila krizo v občinskem svetu leta 1967 prav zaradi nameravanega širjenja E.P.I.T. Ker nismo bili deležni pri tem boju pomoči s strani drugih strank tako imenovanega ustavnega loka, so nam v dolinski občini razlastili dejansko že skoro vsa zemljišča, ki so za nas imela ne samo neko — in to še celo veliko — ekonomsko vrednost, ampak so bila za nas tudi ogromne narodnostne važnosti, saj smo se kot Slovenci ohranili v teku stoletij na tem kosu zemlje tudi zaradi tega, ker smo bili lastniki zemlje, ki nam je dajala hrane in življenjske gotovosti.

Za Slovensko skupnost je ohranitev zemlje bistvene važnosti, ker menimo, da ima naš človek pravico ostati na lastnih tleh. Odškodnina za vzeto zemljo je za nas — posebej v tem času — dejansko drugotnega pomena. Za nas ni torej važno, ali pridejo Slovenci ob zemljo z razlastitvenimi dekreti ali s prostovoljnim prodajanjem, pa čeprav »s posredovanjem občin«. Vse to nas pripelje ob zemljo za vse večne čase, pčle denarce, ki jih lastnih prejme za razlaščeno ali dejansko vzeto zemljo, pa mora kmalu oddati za navadne dobrine, ki niti od daleč ne odtehtajo vrednosti njegovih zemljišč.

V tem obupnem položaju, ko je E.Z.I.T. že dejansko postal pravni lastnik naše zemlje na podlagi izdanih razlastitvenih dekretov, moramo usmeriti vse naše skupne napore v to, da se reši čimveč zemlje, ki ji od vsepovsod grozi razlastitev.

V tem smislu bi bilo potrebno skupno zahtevati in tudi doseči vrnitev zemljišč našim vrtnarjem, da bi lahko še naprej živeli od lastne zemlje. Pri Orehu je namreč prišlo do grobega razlašcanja vrtov z namakalnimi napravami, v bližini hiš in cest, ki sploh ne morejo priti v poštev za kake tovarne, ki naj bi jih zgradili v bodočnosti. V nekaterih primerih so razlastili celo dvorišča, hiše pa pustili lastnikom.

Menimo, da je prav vlagati pritožbe, iskati poti na sodnijo, iskati opore pri raznih strankah ustavnega loka, vendar obstaja danes možnost, ki jo moramo vsi zahtevati neposredno pri E.Z.I.T., da ta popravi krivico, ki jo je storil in ki jo še dela našim ljudem, in da sam odstopi. In to čimprej, od razlastitvenega postopka. E.Z.I.T. mora vrniti vsaj obdelane površine lastnikom. To pa je danes mogoče doseči, saj so na ključnih, oz. vplivnih položajih E.Z.I.T. tudi vidni predstavniki PSI in KPI in celo pet predstavnikov delavskih sindikatov. Pritiskati je torej treba na sam E.Z.I.T., pri katerem naj omenjeni predstavniki odločno nastopijo za vrnitev zemlje našim vrtnarjem in lastnikom.

V skladu s temi cilji je Slovenska skupnost preko svojega deželnega svetovalca vlo-

žila pred dnevi interpelacijo na predsedstvo deželnega odbora, v kateri zahteva, naj deželna vlada posreduje pri E.Z.I.T. za čimprejšnjo vrnitev zemlje prizadetim lastnikom. Slovenska skupnost je prepričana, da tolmači s tem svojim nastopom tudi želje razlaščencev, zato je prepričana, da bodo lastniki ter sindikalne kmečke organizacije pritisnili v tem smislu na vse stranke ustavnega loka, naj s svoje strani vložijo enako interpelacijo v deželni svet ali pa podprejo interpelacijo Slovenske skupnosti.

IZJAVA SLOVENSKE SKUPNOSTI O ČILSKIH DOGODKIH

Izvršni odbor Slovenske skupnosti je na današnji redni seji vzel v pretres dogodka v Čilu v zvezi z vojaškim državnim udarom. Slovenska skupnost, v prepričanju, da tolmači čustva svojih članov in somišljenikov, odločno obsoja nasilno odpravo zakonite vlade, ker meni, da je mogoče vse probleme reševati na politični ravni, brez vojske in vojaških udarov. Vsak drugačen nasilen poseg pomeni teptanje najosnovnejših demokratičnih svoboščin. Zato izraža Slovenska skupnost upanje, da bo čilskemu ljudstvu prihranjena krvava državljanska vojna in da bo čimprej ponovno vzpostavljena demokratična ureditev, ki naj zajamči čilskemu ljudstvu svobodo in socialni razvoj v okviru demokratičnega sistema.

—o—

ZIVINOREJCEM TAKOJSNJO POMOČ!

Deželni svetovalec Slovenske skupnosti Drago Štoka se je obrnil na deželni odbor s posebno interpelacijo, v kateri obravnava vprašanje škode, ki jo je letos povzročila izredno huda suša kmetovalcem, zlasti živinorejcem na tržaškem Krasu in tudi v delu goriške pokrajine. Dr. Štoka ugotavlja med drugim, da so imeli živinorejci že občutno škodo spomladi, ko je bila tedanja košnja občutno slabša od običajne. Poleti pa je nastopila takšna suša, kakršne ljudje že dolgo ne pomnijo, saj na Krasu niti v najglobljih dolinah ni bilo šopa sveže in zelene trave, zaradi česar je paša bila takorekoč nemogoča. Znano pa je, da si živinorejci na Krasu veliko pomagajo prav s pašo, saj samo tako lahko redijo več glav živine. Letos tudi ne

bo otave, kar pomeni, da bodo živinorejci prisiljeni prodati marsikatero glavo živine, če pristojna oblast ne priskoči takoj na pomoč s primernimi ukrepi. Deželni svetovalec predlaga, naj kmetom še ta mesec razdelijo primerno količino umetnih krmil. Dalje opozarja na veliko škodo, ki so jo kmetovalci imeli tudi pri drugih pridelkih. Zato v interpelaciji sprašuje deželno vlado in pristojnega odbornika, kaj nameravata ukreniti, da se vsaj omili škoda, ki jo je zaradi izredno hude suše pretrpelo celotno kmetijstvo.

OBČINSKA TAJNICA HUDO RANJENA

V torek, 18. t.m., se je na pokrajinski cesti med Nabrežino in Sesljanom pripetila prometna nesreča, pri kateri je bila hudo ranjena občinska tajnica v Nabrežini, dr. Pia Germani, medtem ko se bo voznik drugega avtomobila, 19-letni otrok, ki je v službi na mejnem prehodu pri Šempolaju, moral zdraviti v bolnišnici dober mesec.

Kot zatrjuje edini očevidec, je mladi orožnik vozil s svojim novim športnim avtomobilom v smeri proti Nabrežini in ga je na blagem ovinku zaradi mokre ceste zaneslo na levo stran ceste, kjer je izgubil oblast nad vozilom, tako da je z vso silo trčil v Fiat 500, ki ga je vozila občinska tajnica. Ta se je namreč vračala iz službe domov. Z rešilcem so oba ranjenca odpeljali v tržaško bolnišnico, kjer so si zdravniki za dr. Pio Germani pridržali prognozo.

Dr. Pia Germani je bila imenovana za občinsko tajnico v Nabrežini 1. julija tega leta, potem ko je nekaj let poučevala na slovenski nižji srednji šoli na Opčinah. Po maturi na slovenski realni gimnaziji je na tržaški univerzi diplomirala iz političnih ved. Na zadnji seji devinsko-nabrežinskega občinskega sveta so predstavniki vseh svetovalskih skupin izrazili zadovoljstvo nad njenim imenovanjem, saj je nova občinska tajnica že ob nastopu službe pokazala veliko sposobnost in tudi predanost svojemu nelahkemu in odgovornemu delu. Tudi zato ji iskreno želimo, da bi ji bilo čimprej bolje in da bi se čimprej mogla vrniti v Nabrežino.

RAZSTAVA ROBERTA HLAVATYJA

V galeriji »2 x GO« v Hruševici na Krasu razstavlja slikar Robert Hlavaty svoje mojstrske akvarele. Razstava bo odprta do konca meseca.

Delovni seminar SKK

Dne 7. t.m. se je v Dragi začel delovni seminar, katerega so se udeležili odborniki in nekateri člani Slovenskega kulturnega kluba iz Trsta. Število udeležencev je bilo omejeno, ker so razpravljali le o notranjih problemih kluba. Zjutraj so sledili predavanju, popoldne pa so nekateri izmed udeležencev prebrali svoj koreferat in ob tem se je razvnela debata.

V petek je bilo na sporedu predavanje Vinka Kobala na temo: »Sporočilo o novem človeku«. Temeljno izhodišče tega predavanja je bilo verovanje, ki predpostavlja totalno angažiranost človeka. Popoldne so udeleženci poslušali koreferat, ki ga je prebral Martin Brečelj. V njem se je dotaknil nekaterih pomanjkljivosti, s katerimi se sooča pri delovanju kluba.

V soboto je Saša Martelanc orisal pro-

blem naroda in narodnosti. Podal je razliko med pojmom, kakor so si jo domisljale pomembnejše zgodovinske osebnosti, ki so delovale na kulturnem področju. V koreferatu, ki ga je pripravila Tanja Rebula, je bilo nekaj konkretnih predlogov za bodoče delovanje SKK.

Zadnji dan so posvetili socialnemu vprašanju, ki ga je pismeno razvil dr. M. Poštovan, katerega zaradi bolezni žal ni bilo na seminarju. Sledila sta koreferata Marija Maverja in Iva Jevnikarja. Maver je obravnaval politična vprašanja, Jevnikar pa poslanstvo, ki ga mora vršiti klub za ohranitev slovenske manjšine na Tržaškem.

Seminar je osvetlil nekatere važne probleme in tako podal smernice za nadaljnje delo.

Alma

Mednarodni kongres o zborovskem petju

Na goriškem Gradu se je včeraj zvečer končalo četrto evropsko srečanje o zborovskem petju. Zbralo se je okrog sedemdeset glasbenih pedagogov, ki so razpravljali o mladinskem zborovskem petju in njegovem sedanjem stanju. V zvezni republiki Nemčiji stalno poje 900 otroških in mladinskih zborov. Na Češkem imajo v osnovnih in srednjih šolah večje število obveznih učnih ur za zborovsko petje.

Včeraj dopoldne je podal svoje poročilo predstavnik iz Slovenije Peter Lipar.

MEDNARODNO ZBORNO SREČANJE

Po teoretičnih razpravah sledi tudi praktični prikaz pevskih zborov na mednarodnem tekmovanju, ki ga kot vsako leto prireja pevsko društvo Seghizzi v veliki Telovadni dvorani.

Prvi večer, v četrtek, je na sporedu polifonsko petje. Po vrstnem redu je kot tretje najavljen slovenski zbor iz Gorice »Mirko Filej« pod vodstvom Zdravka Klanjščka z obvezno Bugamellijevo »Oh! mio dolce amore«.

NAŠE ŠOLE

Z letošnjim šolskim letom bodo naše osnovne šole v Gorici začele z razveseljivim napredkom.

Že zadnjič smo omenili, da je število učencev narastlo. Po zaključenem dodatnem vpisovanju znaša število učencev in učenk v osnovnih razredih v šolskem domu (ulica Croce): 93. V 1. razredu je vpisanih 28, v drugem 19, v tretjem 13, v četrtem 17, v petem 16.

Po želji staršev in tudi po mnenju šolskih oblasti bosta morala biti odprta dva prva razreda.

Nastavljena pa bo seveda morala biti še ena učna moč.

Ob naraščanju števila učencev in zato nujno potrebnih novih razredov se tudi ugotavlja, kako so bili upravičeni glasovi po hitri zidavi novih šolskih poslopij.

Načrti so že bili pripravljeni, potrebne vsote so se tudi že našle. Z deli pa poklicane oblasti odlašajo že mesece in leta. Vsa naša javnost se sprašuje, kje je vzrok!

Število šolske mladeži narašča, prostorov pa primanjkuje.

Treba bo pogledati nekoliko v ozadje. Za letos upamo, da bodo uvidni šolski predstojniki našli kako rešitev vsaj za zgoraj omenjeni razred v šolskem domu.

SMRT ZNANEGA FRANČIŠKANA

V torek zjutraj je umrl v goriški bolnišnici znani frančiškanski pater dr. Guglielmo Endiazzi v starosti 77 let.

Pater Viljem, po rodu Tridentinec, je bil zelo znan tudi med našim ljudstvom. Od leta 1924 dalje je bil za frančiškanskega gvardijana na Sveti gori in izmenoma na Kostanjevici v Gorici do leta 1947. V teh desetletjih se je dobro priučil slovenščine in je podal znan tudi kot slovenski pridigar. Po letu 1963 je opravljal službo slovenskega pridigarja in spovednika tudi na Placuti.

Slovenske razmere in težave je dobro razumel.

Bog mu bodi plačnik!

z Gallusovo »Vae nobis« in z Mihelčičevo »Jesen«.

Kot zadnji bo pel zbor »Vasilij Mirk« s Proseka - Kontovela. Na sporedu ima »Mokranjčeva« »Njest svat« in Pahorjev »Oče naš«. Zbor vodi Ignacij Ota.

V nedeljo zvečer bodo podeljene nagrade najboljšim zborom, ki bodo tudi nastopili z izbranimi skladbami.

—o—

Štandrež

FOLKLORNI PRAZNIK

Po naših krajih se je letos zbudilo novo prosvetno gibanje s svojevrstnimi prijem; ne več samo pevski nastop, kakšna govoranca in ples.

Mladina išče nove sporede, ki privabijo vse domačine in oživijo poleg sodobnih smeri tudi našo kulturno dediščino.

V duhu teh smeri bo priredilo štandreško društvo O. Zupančič praznik starih vaških običajev, ki bo v soboto, 29. in v nedeljo 30. septembra na starem »vaškem placu« na Pilosčah.

Spored se bo odvijal kar na prostem, brez odra med gledalci. Na prostem bo tudi zanimiva razstava starega kmečkega orodja. Na ogled bo tudi, zdaj ko smo v bendimskem času, nekdanja vinska »preša« in drugo trgatveno posodje. Na pokušnjo bo pa že tudi kaka nova kapljica domačih vin. Na sporedu so tudi kolesarske dirke otrok in odrski nastop. Na koncu pa se bo mladina zavrtela v starih domačih plesih.

RAZSTAVA

V soboto, 22. septembra, popoldne ob 16. uri bo v kromberškem muzeju odprl svojo razstavo Leopold Perco iz Ločnika. Znan je kot umetniški restavrator. Perco je razstavljal že lani v Gorici v Attemsovi palači in je zbudil precejšnje zanimanje za svoje delo, o katerem je izšla tudi posebna monografija.

Športni teden v Števerjanu

V sredo zvečer je začel v Števerjanu športni teden v okviru športnega združenja »Brda«. Dobra organizacija in lepi dosežki pri tekmah dokazujejo, da dosega športno udejstevanje tudi med našo mladino svoj namen in da se tu čuti živa potreba po njem.

Zanimanje za športni teden je živahno zajelo vso mladino in tudi starejše iz vasi in okolice.

V sredo zvečer je bilo na sporedu kolesarstvo. Med najmlajšimi je dosegel prvenstvo Vogrič Armand (letnik 1964) iz Bukovja.

Novost letošnjega V. športnega tedna je bilo plavanje v novem bazenu. Navzoče je bilo veliko število gledalcev.

V hrbtnem plavanju na 50 metrov je dosegel prvo mesto Aldo Macus iz Sovence. V plavanju »žaba« na 50 metrov pa je prišel prvi Komjanc Simon z Valerišča.

NEČLOVEŠKI SISTEMI

(Nadaljevanje s 1. strani)

in ustrahovanje posameznikov s politično policijo KGB, deportacije, koncentracijska taborišča v Sibiriji, psihiatrične bolnišnice in, kot smo izvedeli v teh dneh, tudi s posebnimi injekcijami na živčni sistem.

Ze samo ta znana in kruta dejstva do neke mere opravičujejo Solženicinovo kritiko Zahodu, češ da se premalo zavzemajo za krivice nad sovjetskimi svobodomislci in da se veliko bolj zgražamo nad manjšimi in morda bolj obrobni in nebitnimi dogodki po drugih delih sveta. Solženicin v svojem intervjuju nekemu finskemu dnevniku pravi med drugim, da ne gre toliko za nasprotje med vojno in mirom, kot pa med mirom in nasiljem. In ker se je treba boriti za mir, je zgrešeno zaupati dobri volji vplivnih in nasilnih osebnosti, ampak je treba z vsemi silami podpreti borbo tistih, ki nepodkupljivo in stalno branijo pravice preganjanj, zaničevanj in pobitih.

Pod težo teh kritik, ki prihajajo naravnost iz Moskve od ljudi, ki so v najtežjem položaju nenehno izpostavljeni raznim represijam, so se že oglasili razni zahodni organizmi, zlasti zveze pisateljev, pa tudi postmezne politizne osebnosti in izrazili svojo solidarnost s sovjetskimi disidenti, toda pričakovati je sovjetske protiukrepe in zato je možno, da se bo vsa zadeva še bolj zaostila, kar bo gotovo tudi vplivalo na odnose med Zahodom in Vzhodom in na mirno sožitje. Toda težko bi bilo za zahodnega človeka sprejeti mirno sožitje z vzhodnimi državami za ceno teptanja osnovnih človekovih vrednot.

—o—

V sredo dopoldne je odletelo iz Buenos Airesa v Santiago posebno letalo argentinskih letalskih prog z 90 argentinskimi in tujimi časnikarji na krovu. Nova čilska vlada jim je dovolila vstop v državo, »da se prepričajo o neresničnosti informacij o bombardiranjih, bojih in tisočev mrtvih«. Po poluradnih vesteh iz vladnih virov je zahteval državni udar baje 250-300 žrtev.

V soboto se je športni teden nadaljeval z lahko atletiko. Prišlo je veliko število gostov, ki so z zanimanjem gledali dekleta, ki so se pomerila v teku na 100 in 800 metrov ter v metu plošče in kladiva; v teh dveh panogah tudi fantje.

Sledilo je streljanje z zračno puško, udeleženih je bilo kar 50 tekmovalcev, ki so bili razdeljeni, poleg ženske, še v skupino mlajših in odraslih.

Največje zanimanje je bilo za nogometno tekmo v nedeljo popoldne v Formentinijevem parku. Bilo je dosti smeha, jeze, spodbujanja, ko sta se potili za zmago ekipi iz Dolenjega konca in iz Britofa. Kot sodnik je tekmo spretno vodil Marjan Terpin.

Končni uspeh pa kaže 3 točk za Britof in 55 točk za Dolenji konec.

V torek in sredo so se tekme nadaljevale še z namiznim tenisom.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Pahor o »strukturistih« in »avantgardistih« ter še o čem

V eni zadnjih številčk smo no kratko omenili intervju Borisa Pahorja v 7.-8. številki revije »Knjiga 73« v zvezi z izidom njegove knjige »Grmada v pristanu«. Danes prinašamo daljši odlomek iz njega, ker je aktualen tudi za tukajšnje razmere.

Potem ko je pojasnil svoje stališče do nekaterih odmevov in ugovorov na svojo omenjeno knjigo, ki so izzvenili tudi v trditvi: »Pahorjeva knjiga, ki ne more biti drugega kot konglomerat... nas nenehoma zvalja... k vprašanju o narodu in slovenstvu...«, je odgovoril Pahor na vprašanje: »Verjetno je omenjeno poročilo o vaši knjigi odmev polemike med avantgardnimi publicisti in vami. Kako je pravzaprav prišlo do tako hudega spoprijema?«. Rekel je:

Glejte, osebno nimam nič proti strukturalizmu, — takrat so namreč še vihteli meč v njegovem imenu. Strukturalizem je odlična metoda, z nekaterimi strukturalisti, francoskimi in italijanskimi, sem se tudi osebno spoznal in moram reči, da me je resnost njihovih del prepričala. Tudi v vprašanju etičnih vrednot in lingvistike so nam prav strukturalisti prišli na pomoč, tistim namreč, ki smo za zopetno vrednotenje narodnega in za njegovo rešitev pred uniformiranjem v imenu kozmopolitizma. Slovenski strukturisti itd. pa so z nihilistično blazino skušali zadušiti narodne prvine in izročilo. Kakor Morala, Ideja, Načela jim je tudi narod ena izmed Vrednot (te izraze pišejo z veliko začetnico), ki so izgubile sleherno vrednost. Naravno pa je, da človek v zamejstvu, ki se od rojstva bojuje za svojo identiteto, ne more sprejeti, da mu iz matične dežele, odkoder si pričakuje življenjskih pobud, prihaja tako strupen plin.

Poleg tega pa je vredno poudariti, da kljub tehniki in ideji o skupni usodi človeštva danes v svetu zmeraj bolj ugotavljajo sociopsihološki pomen posameznih narodnih občestev. Prav te dni se je na primer pojavilo v italijanskih knjigarnah delo pesnika in esejista Sergia Salvija, ki na šeststotih straneh obravnava usodo deset prepovedanih narodov v zahodni Evropi. To se pravi, da so danes anahronistični in nazadnjaški prav tisti kulturniki v Sloveniji, ki se imajo za avantgardne. To pa je, eksistencialno vzeto, za tako majhen narod, kot je naš, skrajno nevarno. In da ne bo napačnih razlag: Nevarno ni, da omenjeni avantgardni publicisti pišejo, kar pišejo, nevarno je, da se mladi ljudje, ki se ne zadovoljujejo z uradno katehezo, zavzemajo samo za tisto novo, ki jim je dosegljivo. Mladina pa nima druge alternative, — ali standardna načela in obrabljene parole ali pa struktura - nihil - reizmo - ludizem.

Sledilo je vprašanje:

Ali se vam ne zdi, da ste preveč črnogledi, ker ste kot zamejski človek neposredno prizadeti?

Pahor je odgovoril:

Žal ugovor ne drži. In glejte, lahko bi vam nanizal nešteto primerov, ki bi jih pri vas seveda imeli za demagoške, a so kljub temu značilni. Ljubljanski študent se v tržaški lekarni muči z nemščino, ko pa mu farmacevtka v slovnično neoporečni slovenščini razloži, da nismo v

Frankfurtu in da lahko poskusi tudi s slovenskim jezikom, mladenič pade z neba: »Vse bi si prej mislil, kakor da bom v Trstu v lekarni lahko govoril po slovensko!« Ali pa vzemimo primer tolminske gimnazije, ki ob obisku slovenskih dijakov iz Trsta (prišli so na proslavo kmečkih puntov!) razobesi tudi italijansko zastavo, češ saj so slovenski licejci vendar prišli iz Italije!

Lahko bi, pravim, prikazal s takimi primeri, kakšna je osnovna priprava vaše mladine v narodni problematiki, a rajši bi spet poudaril, da vašim mladim razumnikom glede nacionalne biti manjka zreli pogled na svet, medtem ko jim avantgardna publicistika vsak dan znova dokazuje nevrednost vsega tradicionalnega. No, dovolite, da vam navedem odstavek iz junijske številke mariborskih Dialogov. Tam Taras Kermauner pravi, kako smo priče pravi eksploziji nove slovenske literature, ki pa jo »nekateri fevdalno elitični kritiki (Vidmar), katoliški pisatelji (Rebula) in kulturno-politični ideologi manjšega formata, gledajo postrani, saj bi vsi skupaj radi uvedli nazaj mentorsko-pedagoški odnos do literature... oceno s stališča kapitala, institucionalne moči — oblasti.«

Pa čujte še zaključno misel: Novi literatje »so na prelomu šestdesetih in sedemdesetih let v takem nezadržnem naletu in producirajo množino bogastev, kakršnih slovenska družba, do zdaj podrejena redkim, vzvišenim materialnim, oblastniškim in duhovnim lastnikom (politikom,

trgovcem, pesnikom, duhovnikom), ni poznala. Malokateri pojav v naši družbi je tako idealno kot ta usklajen z načeli o vladi dela, delavcev, o samoupravljanju in neposredni demokraciji.«

Vidite torej, da je zbor utemeljiteljev ludizma itd., ki so obenem zanikovalci humanistične in z njo narodne tradicije, dobro razpredel svoje niti. Posebno študijo bi bilo potrebno napisati, da se razloži, kako so pravpar navedene trditve ne samo nesmiselne, ampak načrtno skonstruirane ponaredbe. A kdo bo tako študijo napisal? Komu je sploh mar, da bi jo? Kdo bo mladi inteligenci namesto stereotipnih dal novih, a kvalitetnih idej? V najboljšem (najslabšem!) primeru bo kak uraden filozof sprožil svojo anatemo nad publicistom, ki primerja delavsko samoupravljanje z eksplozijo, boomom Jovanovičev, Lužanov et Ci. A rešitve ni v prepovedi in cenzuri! Absolutno sem proti. Rešitev je v zdravi humanistični in narodni vzgoji. Zato se ne upiram temu, da je za Inkreta Grmada v pristanu, ker se pač ukvarja s tematiko zaslužjenih ljudi, delo, ki nima nič opraviti z literaturo, upiram se dejstvu da se na Slovenskem nobeno pisateljsko pero tako nemogočemu pisanju ne upre. Upiram se nujnosti, da se moram jaz iz Trsta takemu početju zoperstaviti. Upiram se, ker je taka situacija porazna.

O svojih literarnih načrtih je Pahor povedal:

Rad bi napisal roman o zasedenem Trstu 1943. leta. Če mi bo ta tekst uspel, kakor želim, bom potešen, ker bom z njim vsaj v obrisih dopolnil podobo življenja našega občestva med prvo in drugo svetovno vojsko. Medtem, upam, se bodo razmere na Slovenskem toliko zboljšale, da se bodo razni avanturistično-ludistični kritiki izpeli, in bodo zgodbe, ki govorijo o mučenju četrtega milijona Slovencev, vsaj toliko vredne, da bodo poročevalci, če drugega ne, pohvalili založbo, ki jih je izdala.

Nov literarni razpis »Mladike«

Snoči, v sredo, je izšla nova, 7.-8. številka »Mladike«. Med drugim prinaša nov nagradni razpis za še neobjavljeno črtico ali novelo

Naročite se na knjigo

ZGODOVINA OPČIN
VAS, LJUDJE IN ČAS

Pri zbiranju podatkov je sodelovalo nad 150 domačinov. Knjiga bo imela okrog 200 strani, 90 fotografij in ledinski zemljevid Opčin in okolice.

Prednaročniška cena je 3.500 lir, po izidu po knjiga 20 odst. dražja.

NA OPČINAH sprejemajo naročila: Angel Vremec v gostilni Šklauš, Andrej Renner, trgovina s pohištvo v Proseški ulici, Bernard Škravaj - Matučev, poštni uslužbenec na Opčinah, Hranilnica in posojilnica v Bazoviški ulici.

V TRSTU sprejema naročila Tržaška knjigar- na, Ul. sv. Frančiška 20. tel. 61792.

SAMO EN KIČAST PREDMET

Neka mlada rimska slikarka je povabila Carla Levija na odprtje svoje razstave. Razstavljen olja in akvareli niso bili slabi, vendar pa je Levija močno motil slikarkin pretirano našmin- kani obraz. Ko je opazila njegovo slabo voljo, je slikarka zajedljivo pripomnila:

»Saj vendar ne boste trdili, da je v tej dvorani samo kič.«

»Samo eden, tega pa je napravila vaša kozmetičarka,« je zamrmral Levi.

poljudne vsebine, »z željo, da bi odražala življenje in običaje tukajšnjih ljudi in da bi kar najbolj odgovarjala konceptu te družinske revije«. Nagrade (tri) znašajo 50.000, 30.000 in 15.000 lir. Rokopise je treba poslati v dveh tipkanih izvodih, brez imena, samo s šifro ali geslom do 15. januarja 1974, na naslov »Mladika«, Donizet- tijeva ulica 3-I, 34133 Trst. Pravi naslov avtor- ja naj bo v zalepljenem priloženem pismu, na katerem naj bo napisano isto geslo kot na rokopisu.

—o—

REVIJA V ANGLEŠČINI O NAŠIH ZAMEJSKIH PROBLEMIH?

Kot smo zvedeli, pripravlja skupina slovenskih izobražencev v Clevelandu v Združenih državah, ki se zbira okrog znanega pri- zadevnega publicista prof. Gobca, revijo v angleščini, ki naj bi informirala svetovno jav- nost o problemih slovenskih manjšin, poseb- no na Koroškem. Revija bo izhajala četrtlet- no. Pošiljali jo bodo političnim, vladnim in kulturnim institucijam po svetu, npr. uni- verzam.

Take revije v angleščini ali v kakem dru- gem svetovnem jeziku izdajajo že mnogi na- rodi in manjšine, ki se borijo za svoje pra- vice.

V OCENO SMO PREJELI

»Americana«, Anno I, N. 2. Maj-junij 1973. Dvomesčna revija za kulturo in aktualnost. Izdaja USIS v Rimu.

Sodobno kmetijstvo

V Krminu gre gradnja nove zadrugne kleti h kraju. Začeti bi morala delovati že ob letošnji trgatvi. V njej naj bi zlasti mali vinogradniki predelovali grozdje in sicer strogo ločeno po poreklu, t.j. po vinorodnem okolišu. Med članstvom nove zadruge močno prevladujejo mali kmetje, ki si nadajajo, da bodo na ta način ne samo izboljšali predelavo grozdja, temveč tudi, da bodo kakovostnejši, praviloma vstekleničeni pridelek lahko tudi lažje in bolje prodali. Dosedanje izkušnje z združnimi kletmi kažejo prav na tej ravni pozitivne sadove: okrepitev vloge na tržišču, osvojitve novih porabnikov, zagotovitev dohodkov in, predvsem, učinkovitejša in smotrnejša reklama. To pa je moč doseči pod pogojem, da ima klet določeno kapaciteto. Kapaciteta krminske kleti znaša 30.000 hektolitrov. S sedanjim članstvom bodo dosegli le 11.000 hektolitrov. Če ne bo uspelo v doglednem času povečati števila članov, se bo možnost za doseg prej omenjenih pozitivnih učinkov močno zmanjšala. Kajti pomembne vloge na vinskem tržišču ni moč odigrati brez primerne količine vinskega pridelka, z majhnimi količinami grozdja tudi ni moč smotrno izkoristiti strojev in prostorov.

Priložnost za naše vinogradnike

Zadrugna klet bi morala torej skušati pridobiti čim več članov iz neposredne okolice ter iz briškega ter posoškega okoliša, in zakaj ne, tudi s tržaškega. Že na lanski okrogli mizi v Dolini ob priliki I. Pokrajinske vinske razstave je predstavnik Deželne ustanove za razvoj kmetijstva dal predlog, da bi se tržaški vinogradniki poslužili za predelavo grozdja nove krminske kleti. Na ta način bi lahko učinkovito rešili problem nestanovitne kakovosti domačih vin, čemur je vzrok neizenačeno kletarjenje, saj le malokateri vinogradniki pridelajo leto za letom v kakovostnem oziru bistveno enako vino. Brez izboljšanja kakovosti vinskega pridelka pa bo zaman vsak poskus, da bi tudi tržaška vina zaščitili po poreklu, kot to urejujejo druga vinorodna področja in s tem zavarujejo svojo vinogradniško in gospodarsko prihodnost (v bližnji prihodnosti naj bi področja brez varstva geografskega porekla vin ne dobivala več denarnih prispevkov za nove nasade in obnovo vinogradov). Ne moremo sicer trditi, da ni pri nas težnje izboljšati kakovosti vina, toda na dlani je, da tega ne bo moč doseči z dosedaj veljavnimi načini dela. Samo zakonsko varstvo porekla vina — v primeru, da bi na kak čudežen način prišlo — pa tudi ne more rešiti problema kakovosti pridelka. Res je sicer, da kakovost vina opredelujeta geografsko poreklo vina ter sortni izbor vinske trte v posameznih vinorodnih rajonih, vendar je za naše razmere najpomembnejši dejavnik, po katerem je mogoče opredeljevati kakovost vina, tehnološki postopek, skratka kletarjenje. Kakovost vina je v končni fazi odvisna od t.i.m. organoleptičnih lastnosti, to je od buketnih snovi, kislosti, sladkosti, trpkosti, barve, čistosti itd. Za kakovostna vina je značilno, da imajo praktično vedno iste lastnosti. Pred-

Misli ob krminski združni kleti

pogoj, da dobi neko vino priznanje geografskega porekla pa je ohranjanje organoleptičnih lastnosti na širšem območju in pri skoraj celotnem pridelku. Ravno tu pa naletimo pri nas na najbolj bolečo točko. Skupna predelava grozdja, seveda po vinorodnih rajonih, bi odpravila mnogo napak in pomanjkljivosti naših vin.

Vinogradništvo je na Tržaškem, za cvetličarstvom in zelenjadarstvom, najdonosnejša kmetijska dejavnost, ki ima vse pogoje za še nadaljnjo rast in krepitev. Mogoče bo prav nova zadrugna klet v Krminu priložnost, da se poskrbi za prihodnost tržaškega vinogradništva. Treba bo seveda zavhati rokave in to začeti pri krajevnih kmetijskih oblasteh, Deželni ustanovi za razvoj kmetijstva, sindikalnih organizacijah pa tja do vinogradnikov samih.

Vr

—o—

POBUDE ZA TRŽASKO VINOGRADNIŠTVO

Nagradni natečaj za dobro vzdrževanje kletnih prostorov in posode ter za dobro kakovost vina

V torek 18. t.m. je bilo v sejni dvorani Trgovinske zbornice v Trstu nagrajevanje udeležencev nagradnega natečaja za dobro vzdrževanje kletnih prostorov in posode ter za dobro kakovost vina. Natečaj, ki ga je priredilo Pokrajinsko kmetijsko nazorništvo v okviru svoje strokovne in pospeševalne službe in ki je bil odprt vsem pridelovalcem vina tržaške pokrajine, naj bi spodbujal male vinogradnike k izboljšanju vinske posode ter opreme, higienskih razmer v kletnih pro-

storih, zlasti pa k dvigu kakovosti vinskega pridelka.

Ocenjevalna komisija, ki so jo sestavljali načelnik kmetijskega nadzorništva, predstavnik Opazovališča za rastlinske bolezni, predstavnik Trgovinske zbornice ter predstavnik vinogradnikov, je v smislu zastavljenih ciljev in ocenjevalnih meril razdelila nagradni sklad 5 milijonov lir po sledečem vrstnem redu:

1. nagrado je dobil KERSEVAN Viktor, Trst, ul. Costalunga 402;
2. nagrado so dobili BRIŠČAK Anton, Brišče, COSSUTTA Mirko, Sv. Križ 19, KRALJIČ Angel, Prebeneg 73 ter RADOVIČ Mirko, Nabrežina 67;
3. nagrado so prejeli sledeči vinogradniki: BERDON Josip, Domio 123, FRANCESE Felice, Sv. Križ 670, KOSUTA Rudolf, Sv. Križ 44, LAURICA Josip, Dolina 233, SCHERIANI Giuseppe, Darsella 20 - Milje, ŠKABAR Karlo, Repen 23;
4. nagrado si delijo: BANDI Anton, Prebenek 28, BANDI Ignacij, Prebeneg 41, BONAZZA Anton, Dolina 440, CORROSSEZ Anton, Sv. Barbara, ul. Colarich 94, OLE-NICH Ermenegildo, Padriče 184, PANGERC Vincenc, Dolina 116, PRASELJ Edita, Dolina 197, SANCIN por. BANDI Doro-teja, Dolina 110, SEDMAK Ivan, Boršt, 15;
5. nagrado si delita GIULIANI por. ROMANO Marija, Ricmanje 119 ter LEGHISSA Evgen, Cerovlje 9.

—o—

SLOVENSKO AMATERSKO GLEDALIŠČE

V ponedeljek, 3. septembra je Slovensko amatersko gledališče; edino mestno in osrednje amatersko gledališče na našem področju, pričelo svojo tretjo gledališko sezono, ki se bo zaključila 31. maja 1974. O njegovih letošnjih načrtih bomo še poročali.

PRVA REGATA SPK ČUPA

Zadnjo soboto in nedeljo se je v sesljskem zalivu odvijala I. slovenska povojna regata v zamejstvu. Tekmovanje je organiziral SPK Čupa, ki je bil nedavna ustanovljen in ki je zaoral ledino na tem področju. Na žalost je potek oviral v soboto slabo vreme, v nedeljo pa brezvetrje. Kljub temu pa je regata zelo dobro uspela v veliko zadovoljstvo udeležencev in še bolj organizatorjev. V soboto je tekmovalo sedem čolnov, v nedeljo pa deset. Število udeležencev bi se na prvi pogled zdelo skromno, če pa pomislimo, da je bila to klubska regata, lahko ugotovimo veliko zanimanje, ki je vladalo za tekmovalce v vrstah naših novih in starejših »argonavtov«. V soboto je prijadral v sesljski zaliv celo čoln iz Doline, ki je zasidran v miljskem zalivu in ki se je zelo dobro pripravil na tekmovalce. Poleg Dolinčanov sta tekmovali še dve posadki iz Gorice, ostali pa so bili iz tržaške in nabrežinske občine.

Prva sobotna preizkušnja se je po predvidevanjih končala z zmago goriške posadke, ki je upravljala »zvezdo« Osoj. Drugo mesto je tik pred ciljem osvojil čoln Dolina II., ki je tako prekrizal račune drugi »zvezdi« Barakuda. Presenetila je slaba uvrstitev na šesto mesto enega izmed boljših jadralcev, ki je upravljal »Fljng junior« Splash.

Na nedeljski regati pa so zaradi pomanjka-

nja vetra prišli na svoj račun predvsem lahki čolni. Zmagal je Splasch pred Šljuko in Osojem. Končni vrstni red je bil torej naslednji: 1. Osoj (Zavadlav - Contelli), 2. Dolina II. (Glavina - Škerjanc), 3. Šljuka (Starc - Volpi), 4. Splasch (Bensi D. - Hrovatin J.), 5. Barakuda (Kosmina Terčon), 6. Cherso II. (Zavadlav II. - Kolenc), 7. Totsch (Guštin), 8. Manta (Kocman - Dieter), 9. Vera (Vuga - Martelanc), 10. Kadyn (Bensi M. - Hrovatin L.).

V nedeljo zvečer so se udeleženci regate, člani in simpatizirji zbrali v dvorani Igo Gruden v Nabrežini, kjer je bilo nagrajevanje. Zmagovita posadka je prejela pokal občine Devin - Nabrežina, katerega je izročil občinski odbor-nik za šport Zandomeni, druga in tretja posadka pa sta prejeli diplomi. Ob tej priložnosti je predsednik Čupe Kosmina seznanil prisotne z dosedanjim delovanjem in težavami novega kluba ter z načrti za bodočnost, obenem je pozval vse, ki se zanimajo za pomorske športe, naj se aktivno vključijo v klubske delovanje.

Sledila je večerja z ribjo juho, polento in krompirjem na avstro-ogrski način, kar je odlično pripravil znani nabrežinski kuhar-amater Kralj. Večer se je končal v prijetnem vzdušju ob pristni domači kapljici.

ketna

7 Kaj je rekel brat

MIKLAVŽ GORBIČ
IZTOK ŠUŠTERŠIČ

13. »Je tisti avto že tu?« je vprašal Rajko. Še zmeraj so vsi čepeli za živo mejo.

»Zal že zdavnaj pred tabo, mojster,« je rekel Džoki. »Ni lepo, če človek zamuja. Slemšek!«

»Nikoli več me ne bo čakal, šerif,« je enako odsekano odgovoril Rajko. »Ivo, se je profesorica Kobrova pripejela — v tistem avtu?«

»Kaj pa kričiš?« je siknil Džoki in se še bolj prihlull. Po cesti sta se bližala dva človeka, moški in ženska, se ustavila ravno vstric njiju, se nekaj preprtevala in potem počasi odšla naprej v temo. Še preden so se izgubili njuni koraki, je v daljavi posvetil avto, zapeljal po cesti mimo njiju in se ustavil pri gostilni.

»Dobro,« je rekel Džoki. »Čim več jih je, tem bolje.«

»Se niste specializirali na čisto določen avto?« je spremenjeno vprašal Rajko, skorajda z upanjem.

»Smo, mojster,« je odvrnil Džoki. »No, zdaj pa pojdi ogledovat!«

Nihče se ni ganil.

»Če meni praviš, šerif,« je počasi odvrnil Rajko, »ti moram povedati, da ne bom hodil oprezovat.«

14. »Mislim,« je sikal Džoki, potem ko je bil globoko zajel sapo, »mislim, da sem rekel, da pojdi ogledovat, mojster!«

»Za ogledovanje ni potreben športni tip, Džoki,« je mirno odvrnil Rajko. »Če pa je potreben, pojdi sam.« Hkrati sta se vzpela in se sklonjena napeto merila.

»Stepita se, osla!« je vrgel Kiki. To je pretrgalo napestost in Džoki je rekel Kikiju: »Kaj se pa ti usajaš!«

»Mir dajte,« je miril Ivo. »Grem jaz gledat h gostilni.«

»Dobro,« je odločil Džoki.

»Poslušaj, Slemšek,« je odvrnil Džoki. »Ivo in Kiki

sta mi pravila, kakšen si. Drugače sta te opisovala. Jaz pa pravim, Slemšek, da si dolgočasen.«

»Zelo malo si skrivnosten šerif. Midva se ne bi na dolgo pogovarjala,« je odvrnil Rajko.

»Res ne, Slemšek,« je pritrdil Džoki in spet sta se oba malo vzpela.